

καί κοντά στη θάλασσα είδα έναν ωραιότατο λαχανόκηπο. Μου είπαν πώς πριν είχαν άμπέλια, μα το είσοδήμα ήταν πολύ μικρό. Ο γεωργός ξεριζώσε τὰ κλήματα, καλλιέργησε λαχανικά και σιγά σιγά μεγάλωσε το χτήμα και τώρα κάνει περίφημη δουλειά. Παρακάτω ένας που απέλπισθη από τις σταφίδες του, κ' έμαθα πώς είχε κάμποσες, καλλιέργησε ροδακινιές και αυτός κοντά στη θάλασσα, φύτεψε λίγα δεντράκια και τώρα ο τόπος είναι παράδεισος δαλάκερος. Παραστέκει όμως στη δουλειά ο ίδιος, και κερδίζει πολλά. Καραβιές δαλάκερες στέλνει στον Πειραιά. Τώρα αν ήταν ένα παράρτημα της 'Εταιρίας σ' αυτό το νησί κ' έβλεπε τ' αποτελέσματα, έδινε σπόρο, οδηγίες—δέ νομίζετε, πώς όχι μόνο θα καλλιτέρευε την ποιότητα και θα εύκολυνη την καλλιέργεια του γεωργού που είχε καταπιασθή το είδος, αλλά και πώς θα έκανε και άλλους να το δοκιμάσουν, και όχι μόνον εκεί αλλά και άλλοι; Τα φρούτα έχουν πάντα καλή ζήτηση, και καλά ροδακινια μόνο στην Αθήνα βρίσκονται. Στο ίδιο το νησί ζήτηση στην αγορά, μα δεν είχαν καλά. Και ως τόσο θα ήταν και άλλος κόσμος που θα ήθελε ροδακινια καλά. Αυτό είναι ένα είδος, μα δείχνει καθαρά τί καλό θα γίνονταν ε βαζάμε τὰ ζητήματα τόσο ξάστερα εμπρός στον κόσμο. Είναι όμως κι αυτή η δυσκολία. Ο κόσμος μας στις επαρχίες θέλει δασκάλεμα γερό και πειστικό για ν' αλλάξει ιδέες. Σου λένε, ο παππούς μου σταφίδα έκανε, ο πατέρας μου το ίδιο, κ' εγώ την ίδια δουλειά θα κάνω, θα σκάφτω και θα τρυγάω. Δε βλέπουν όμως οι κακομοίρηδες, πώς οι πατέρηδες τους πέθαναν χρεωμένοι, πώς κι' αυτοί ως το λαιμό είναι βουτηγμένοι στα χρέη. Και δός του σκάφτουν και φυτεύουν σταφίδα και δός του οι τιμές καταρακυλούν.

"Ας ελπίσουμε λοιπόν πώς η εταιρία τω γεωπόνω θα δουλέψη με τις αλήθειες. Αν η γεωργία μας προοδέψη, κοντά σ' αυτή θα πάγη εμπρός κ' η βιομηχανία μας. Δε θα πληρωνουμε τόσους παράδες γιαπραμάτιες που φέρνουμε τώρα απόζω, και θα βγάνουμε και μεις στο έξωτερικό περισσότερα πράγματα. Ο κόσμος θα πλουτήσει και γίνη ανεξάρτητος, τὰ παιδιά μας δε θα φεύγουν στο έξωτερικό για να βγάλουν το ψωμί τους. Ο Έλληνας θα πάψη να είναι εγωιστής, να μη συλλογιέται άλλο από τον ατομισμό του, όπως έκανε όταν ήταν κάτω από τον Τούρκο και όπως δυστυχώς εξακολουθεί να κάνει. Και δεν υπάρχει άμφιβόλια πώς τότες ο τόπος μας θα δη καλλίτερες ημέρες από τις σημερινές φοβιές δεύτερης χρεωκοπίας.

Calcutta, 2/8/05.

ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ

ΤΟ ΣΚΥΛΛΙ ΤΟΥ ΚΥΡ ΝΙΚΗΤΑ

— Νάτο, νάτο!

Είχε χαθή κάμποσες μέρες από την αγορά που του έρεσε να συχαζή κι ως τραβούσε κει του λιναριού τὰ βάσανα από μικρούς και μεγάλους. Μόλις και φάνηκε, τὰ παιδιά τρέζανε κατά πάνω του. Ένας κύκλος σχηματίστηκε γύρο από το παλιόσκυλλο. Μα περίεργο. Κανένας δεν είχε τή στιγμή εκείνη όρεξη για τὰ συνηθισμένα πειράγματα. Το κακόμοιρο είταν αξιολύπητο. Η κοιλιά του είταν πρισιμένη κι όλο του το κορμί φώταγε από την άχάμνια. Να καλοσταθί στα πόδια του δεν μπορούσε κ' η μούρη του άκκουμπούσε στο χώμα σαν έκανε να περπατήσει. Ξεγδαρμένο, ματωμένο τόπους τόπους από τις πετρίες, ήρθε, ποιός ξέρει από πού, και ξαπλώθηκε στη μέση της αγοράς. Θολό, χαμένο το

βλέμμα του, ταυτιά του, το κεφάλι του όλο γεμάτο τσιμπούρια. Μια πληγή από πέτρα έχασκεν ανοιχτή άπάνω στο σβέρο κ' οι μύγες άπανωτές βυζαίνανε το αίμα που ανάβλυζε.

— Πάει θα ψοφήση; θιός χωρές το, είπε κάποιος.

— Μωρέ πώς κατάντησε έτσι το κακόμοιρο, είπε κάποιος άλλος. Σάν το πρωτόφερε ο κύρ Νικήτας, που του τόχε στείλει δώρο από τή Ρουσία ο αδερφός του, είτανε τσιφάρι κ' σκυλλί σπάνιο. Μα πήγε ναρρωσθήση το βλογημένο όσο που το βαρέθηκε και κείνος και τούδωκε δρόμο.

Τή στιγμή κείνη περνούσε κι ο άστυνόμος, ένας άνθυπασπιστής, χοντρός, κόκκινος, με μουστάκι στριμμμένο. Σάν είδε τή συναξη του κόσμου νόμισε πώς είναι καυγάς κ' έτρεξε. Μα κει που νόμισε πώς θάβρισκε κάνα σκοτωμένο αντίκρυσε το παλιόσκυλλο. Σούφρωσε τὰ μούτρα του τότε με δυσάρεσκεια σά να προσβάλληκε ή στρατιωτική του άξιοπρέπεια, και γυρίζοντας άγριο το βλέμμα σ' έναν από τους μάρτες που παράστεκαν κ' έχάζεσαν. του είπε.

— Πάρτο, βρέ Λάζαρε, και πήγαινε να το ρίξης στη θάλασσα να και μια δεκαρίτσα για τον κόπο σου.

Έσκυψε τότε κείνος άφου τσίπωσε πρώτα τή δεκάρα κ' έπειδή σιχαινότανε να το πάρη στην άγκαλιά του το έρπαξε από τὰ πισινά πόδια χωρίς κείνο νάντιτάξη καμμιάν αντίσταση. Δεν είχε το άμοιρο δύναμη ούτε για να φωνάξη, πολύ λιγώτερο για να δαγκώση. Στην αρχή μονάχα έβγαλε μια σιγαλή φωνίτσα έτσι σά βογγητό, σαν παράπονο, κ' ύστερα ούτε ξανάνοιξε το στόμα του ως την ύστερή του στιγμή. Η θλιβερή συνοδεία πήρε το δρόμο της. Μπρός ο Λάζαρος με το σκυλλί που κρεμότανε σά σφαχτό, και πίσω η μορταρία όλη με ρωνές και με γέλοια.

— Πόσο το λαγό, βρέ Λάζαρε;

— Μοναχός σου, βρέ, θα τονέ φας το μεζέ;

"Άλλος φανταζότανε τάχα πώς είτανε σέ λείψανο κ' έκανε τον παπα ψέλλοντας.

— ιιιιι, αααααα, εεεεεε.

— Παιδί μου, παιδάκι μου, — έσκουζεν άλλος παρά πίσω — που μας αφήνεις;

— Σκασμός βρέ! αυτός δεν είναι πεθαμμένος, είναι κακούργος και πάνε να τον κρεμάσουνε. Ξέρεις λοιπόν πόσα φονικά έχει καμωμένα αυτός που τονέ βλέπεις;

— Χά, χά, χά.

"Ός τόσο φτάσανε στον κάθο. Ο Λάζαρος άκκούμπησε, χάμω το σκυλλί και κάθησε να ξαποστάση.

— Το νού σου, Λάζαρε, θα σε φάη.

— Ναι, τώρα κι άλλη μια φορά. Σε λίγο μας αφήνει γειά.

"Αλήθεια. Η ζωή του μετρείοτανε πια σε στιγμές. Το τραβήμα κείνο άπάνω στις πέτρες και στα χώματα το αποτέλειωσε μιάν ώρα άρχήτερα. Τα ρουθούνια του βουτηγμένα στο βούρκο στάζανε αίμα κ' η γλώσσα του γιομάτη σάλια κ' αίμα κρεμότανε δζω από τὰ δόντια. Ανάσαινε βαθειά ενώ τὰ μάτια του στέκανε γουρλωμένα. Ψυχομαχούσε.

— Ένα σκονί, μωρέ, να τού δέσουμε μια πέτρα, φώναζε ο Λάζαρος.

Ψαχτήκανε όλοι για σκονί μα του κάκου. Ένα λουρί βρέθηκε μόνο μα κι αυτό σάπιο τόσο που μόλις πήγανε να σηκώσουν την πέτρα κόπηκε.

— Ρε, τί καθόμαστε να πονοκεφαλάμε. Στο σημάδι καλήτερα, κάνει ο Λάζαρος.

Πετειούνται τότε μονομιάς όλοι από χάμου κι αρχίζουνε το πετροβολητό.

— Άπάνου του, μωρέ παιδιά.

— Το νού σας και μας έφαγε το θεριό.

Φωνές, τρεχάματα, γέλοια, κακό. Σε λίγο το κορμί του είτανε γενομένο παρτσάδια. Μυκλά, αίματα, σάρκες άνακατευτήκανε με το χώμα σ' ένα φριχτό σωρό. Το κρανίο ανοιγμένο, τήντερα δζω χυμένα. Ένας σκύλος περαστικός μύριστηκε το αίμα κ' έτρεξε. "Ολόχαρος για τον ανέλπιστο μεζέ έρχισε με τὰ πόδια του να σκαλίξη τις σάρκες ενώ χώνοντας βαθειά στο σωρό τή μούρη του. Έγλυφε το αίμα που είχε πιτσιλίσει τις πέτρες.

Άποσταμένοι οι μάρτες πήρανε πάλι το δρόμο για την πόλη. Στην αγορά σουλάτσαίρνε ο κύρ Νικήτας, πλούσιος, κοιλάρης, με μια χοντρή μαλαματένια καθένα από τή μια ως την άλλη τσίπη του γελεκίου του. Τονέ ζυγώνει ο Λάζαρος και βγάζοντας το παλιοκασκέτο του.

— Ζωή σε λόγου σου, κύρ Νικήτα, πάει τὰ σκυλλί σου, το σκοτώσαμε.

— Αλήθεια μωρέ Λάζαρε; Μπράβο σου. Να κ' ένα κοσαράκι για τον κόπο σου.

ΚΡΕΤΑΕ ΠΑΡΟΡΙΓΕΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΑΣ

ΚΑΤΟΧΗ

(Ιστορική σκηνογραφία του Γερ. Βώκου)

"Το άληθινό και το μεγάλο είναι ή επανάσταση του πνεύματος — όλα τάλλα είναι άγυρταία".

"Ένας ποιητής

Κ' η «Κατοχή» είναι άγυρταία. Όμως δεν είναι και το πρώτο κακό που άγωνίστηκε ο κ. Βώκος να κάνει στον τόπο. Δυό χρόνια πνε που το «Περιοδικό μας» ώργίαζεν άπάνου στην άμχθεια και στη στενοκεφαλιά του «νοήμονος κοινού» των γραμματών!

Κι όπως άπ' το Περιοδικό μας βγήκεν ένα κακό, μια σπορά άναμική παιδιών που μιλούσαν για όλα χωρίς να ξέρουν τίποτα, έτσι από την «Κατοχή» βλέπω με βαθύ πόνο να βγαίνει άλλος ένας όχλος, ένας σαρφετός πατριωτικός έτοιμος πάντα να το ρήξει στην τεμπελιά και στο ραχάτι, δικαιολογώντας τις έλεεινότητές του, τις άδυναμίες του χαριτωμένα με την «άδικη βία εκείνων που στα βασίλεια της ήθικης ιδέας είναι σήμερα νικημένοι μπροστά μας» (πρ. Ε'. "Οθωνας).

Το έργο δαλάκερο από την πρώτη σκηνή ως την τελευταία το χαρακτηρίζει ή άρνηση. Και σά να τέλειωσε ο δρόμος της ρωμαϊκής φυγής, στέκεται ο συγγραφέας της Κατοχής, έμμεταλλευόμενος και τις χυδαίότερες άδυναμίες, για να κηρύξει στον όχλο πώς πρέπει να γυρίσει πίσω στον πατριωτισμό τον άρρωστο και σακάτη της πρώτης δυναστείας.

Ο κ. Βώκος κάνει κόρτε με τ' αποτελέσματα. Έρωτοτροπεί—να πούμε—με τις παλιές δόξες. Όμως τὰ χρόνια του δεν του επιτρέπουν άφτές τις νεανικές άφροντισίες. Άδιαφορεί για τις αιτίες και τις άφορμες που γεννούν τους Παρθενώνες. Όμως οι Παρθενώνες δε φυτρώνουν σά ρήτορες, μα δημιουργούνται και δημιουργούνται άρχα με τή δουλιά και με τή μόρφωση και με την πίστη. Κ' ακόμα με την ειλικρίνεια και με τή δύναμη την ψυχική, που άδιάφορο αν λείψουν από μια γενεά: είν' αιώνια.

Άφτο έπρεπε να ζετάσει και να μας δώσει. Όμως δεν τόκανε. Άντις γι' αυτό μας έπαρουσίασε τους Πατέρες—άλλοίμονο!—φουσκωμένους άέρα κι εύκολη νοσταλγική πολυλογία. Με ντροπή μου μο-